

Çevresel ve Sosyal Sürdürülebilirlik Performans Standartlarına Genel Bakış

1. IFC'nin risk yönetimi yaklaşımının ayrılmaz bir parçası olan Sürdürülebilirlik Çerçevesi, IFC'nin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik stratejik taahhüdünü ortaya koyar. Sürdürülebilirlik Çerçevesi, IFC'nin Çevresel ve Sosyal Sürdürülebilirlik Politikası ve Performans Standartları ile Bilgiye Erişim Politikasından oluşur. Çevresel ve Sosyal Sürdürülebilirlik Politikası, IFC'nin çevresel ve sosyal sürdürülebilirliğe ilişkin taahhütlerini, rollerini ve sorumluluklarını tanımlar. Bilgiye Erişim Politikası ise IFC'nin faaliyetlerindeki şeffaflık ve iyi yönetim taahhüdünü yansıtır ve IFC'nin yatırım ve danışmanlık hizmetleri hakkında kamuoyunu bilgilendirme yükümlülüklerini içerir. Performans Standartları, risk ve etkilerin belirlenmesinde müşterilere yol göstermenin yanı sıra, proje faaliyetleri açısından müşterinin paydaş katılımını sağlama ve kamuoyunu bilgilendirme yükümlülükleri dahil, sürdürülebilir faaliyet için risk ve etkilerin engellenmesi, hafifletilmesi ve yönetilmesine yardımcı olmayı amaçlar. IFC gerçekleştirdiği doğrudan yatırımlarda (finansal aracı kuruluşlar yoluyla sağlanan proje finansmanı ve kurumsal finansman dahil) daha çok kalkınma fırsatı yaratılabilmesi için, müşterilerin çevresel risk ve etkilerin yönetilmesinde Performans Standartlarını uygulamasını şart koşar. IFC, genel kalkınma hedeflerine ulaşabilmek amacıyla iş faaliyetlerine yön verirken Sürdürülebilirlik Çerçevesini diğer strateji, politika ve girişimlerle birlikte uygular. Performans Standartları başka finansal kuruluşlar tarafından da uygulanabilir.

2. Müşteriler¹, IFC'nin gerçekleştirildiği yatırım süresince aşağıdaki sekiz Performans Standardını uygulamak zorundadır:

- Performans Standardı 1: Çevresel ve Sosyal Risk ve Etkilerin Değerlendirilmesi ve Yönetimi
- Performans Standardı 2: İş ve Çalışma Koşulları
- Performans Standardı 3: Kaynak Verimliliği ve Kirliliğin Önlenmesi
- Performans Standardı 4: Toplum Sağlığı, Güvenliği ve Emniyeti
- Performans Standardı 5: Arazi Alımları ve Zorunlu Yeniden Yerleştirme
- Performans Standardı 6: Biyolojik Çeşitliliğin Korunması ve Canlı Doğal Kaynakların Sürdürülebilir Yönetimi
- Performans Standardı 7: Yerli Halklar
- Performans Standardı 8: Kültürel Miras

3. Performans Standardı 1, (i) projelerin çevresel ve sosyal etki, risk ve fırsatlarını belirlemek için kapsamlı bir değerlendirme yapmanın, (ii) projeye ilişkili bilgileri kamuoyuna açıklayarak ve yerel toplulukları doğrudan etkileyen konularda onlara danışarak etkili katılım sağlamanın, (iii) proje süresince müşterinin çevresel ve sosyal performansını yönetmesinin önemini ortaya koyar. Performans Standartları 2-8; çalışanlar, Etkilenen Topluluklar ve çevre açısından risk ve etkileri engellemek, en aza indirmek ve artık etkilerin söz konusu olduğu durumlarda, bu risk ve etkileri tazmin/telafi etmeye yönelik hedefleri ve şartları içerir. Değerlendirme kapsamında bütün çevresel ve sosyal risk ile potansiyel etkilerin dikkate alınmasının gerekli olmasıyla birlikte, Performans Standartları 2-8, özel önem verilmesi gereken potansiyel çevresel ve sosyal risk ve etkileri tanımlar. Müşteriler, çevresel veya sosyal risk ve etki tespit etmeleri halinde Performans Standardı 1'e uygun olarak oluşturdukları Çevresel ve Sosyal Yönetim Sistemi yoluyla bu risk ve etkileri yönetmek zorundadır.

¹ Performans Standartlarında kullanılan "müşteri" terimi, projenin yapısı ve finansman türüne göre, finanse edilen projenin yürütülmesi ve işletilmesinden sorumlu olan tarafı veya finansmandan yararlanan tarafı genel olarak ifade eder. "Proje" terimi, Performans Standardı 1'de tanımlanmıştır.

4. Performans Standardı 1, çevresel ve sosyal risk ve etkilerin söz konusu olduğu bütün projeleri kapsar. Projenin koşullarına göre, başka Performans Standartları da geçerli olabilir. Performans Standartları birlikte okunmalı ve gerektiğinde ilgili Performans Standardına başvurulmalıdır. Performans Standartlarında yer alan 'şartlar' bölümü, paragraflarda öngörülen sınırlamalarda aksi belirtilmedikçe, proje kapsamında finanse edilen bütün faaliyetler için geçerlidir. Finansman kaynağı fark etmeksizin, müşterilerin Performans Standardı 1 doğrultusunda oluşturdukları Çevresel ve Sosyal Yönetim Sistemini bütün proje faaliyetlerine uygulamaları teşvik edilir. İklim değişikliği, toplumsal cinsiyet, insan hakları ve su gibi birbiriyle iç içe geçen konular birden fazla Performans Standardında ele alınmıştır.

5. Müşteriler, Performans Standartlarında öngörülen şartların yanı sıra, projenin gerçekleştirildiği ülkenin devletler hukuku kapsamındaki yükümlülüklerini uygulayan kanunları dahil, iç hukuka uymak zorundadır.

6. Dünya Bankası Grubu'nun Çevre, Çalışan Sağlığı ve Güvenliği (ÇÇSG) Kılavuzları uluslararası iyi sektör uygulamalarıyla ilgili genel ve sektöre özel örnekler içeren teknik başvuru kaynaklarıdır. IFC, proje değerlendirmesi aşamasında teknik bilgi kaynağı olarak ÇÇSG Kılavuzlarından yararlanır. ÇÇSG Kılavuzları, IFC'nin uygun gördüğü ve makul maliyetlerle mevcut teknolojiler kullanılarak yeni kurulan tesislerde ulaşılabilecek performans düzeyleri ve ölçümlerini içerir. IFC'nin finanse ettiği projelerde, ÇÇSG Kılavuzlarının mevcut tesislerde uygulanması için tesise özel hedefler ve hedeflere ulaşılması için uygun bir takvim belirlenmesi gerekebilir. Çevresel değerlendirme sürecinde alternatif (daha yüksek veya düşük) performans düzeyleri veya ölçümleri önerilebilir. IFC'nin de uygun görmesi halinde, bu düzeyler projeye veya tesise özgü şartlar haline gelir. Genel ÇÇSG Kılavuzu, birbiriyle iç içe geçen ve bütün sektörlerde uygulanabilen çevre, sağlık ve güvenlik konularına ilişkin bilgiler içerir. İlgili sektör kılavuzu veya kılavuzlarıyla birlikte kullanılmalıdır. ÇÇSG Kılavuzları dönemsel olarak güncellenebilir.

7. Projenin gerçekleştirildiği ülkedeki düzenlemelerin ÇÇSG Kılavuzlarında belirtilen performans düzeyleri ve ölçümlerinden farklı olması halinde, hangi düzenleme daha bağlayıcı ise projede o düzenlemeye uyulması beklenir. Projenin kendine özgü koşullarından dolayı daha az bağlayıcı performans düzey veya ölçümlerinin söz konusu olması halinde, önerilen alternatiflerin tesis için yapılan çevresel değerlendirme kapsamında, eksiksiz ve ayrıntılı bir şekilde gerekçelendirilmesi gereklidir. Gerekçeler, önerilen alternatif performans düzeyinin insan sağlığını ve çevreyi koruduğunu kanıtlayabilmelidir.

8. Sekiz Performans Standardı için ayrı ayrı hazırlanan Kılavuz Notları ve bu notlara ek olarak Finansal Aracı Kuruluşlara İlişkin Açıklama Notu, müşterilerin proje performanslarını arttırabilmeleri için başvurabilecekleri kaynaklar, Performans Standartlarında öngörülen şartlar ve iyi sürdürülebilirlik uygulamaları konusunda yol gösterir. Söz konusu Kılavuz Notları/Açıklama Notları dönemsel olarak güncellenebilir.

Giriş

1. Performans Standardı 6'ya göre biyolojik çeşitliliği korumak ve yaşatmak, ekosistem hizmetlerini sürdürmek ve doğal kaynakları sürdürülebilir şekilde yönetmek sürdürülebilir kalkınmanın temelleridir. Bu Performans Standardında öngörülen şartlar Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi doğrultusunda hazırlanmıştır. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nde biyolojik çeşitlilik, "diğerlerinin yanı sıra kara, deniz ve diğer su ekosistemleri ile bu ekosistemlerin bir parçası olduğu ekolojik kompleksler de dahil olmak üzere tüm kaynaklardan canlı organizmalar arasındaki farklılaşma; türlerin kendi içindeki ve türler arasındaki çeşitlilik ve ekosistem çeşitliliği de buna dahildir" şeklinde tanımlanmıştır.

2. Ekosistem hizmetleri, insanlar ve şirketlerin/ işyerlerinin ekosistemlerden elde ettikleri yararları ifade eder. Ekosistem hizmetleri dört grup altında toplanır: (i) insanların ekosistemlerden elde ettikleri ürünleri içeren tedarik hizmetleri, (ii) ekosistem süreçlerinin düzenlenmesinden insanların elde ettikleri yararları içeren düzenleme hizmetleri, (iii) insanların ekosistemlerden elde ettikleri maddi olmayan yararları içeren kültürel hizmetler ve (iv) diğer hizmetlerin sürdürülmesini sağlayan doğal süreçleri içeren destekleyici hizmetler.¹

3. Biyolojik çeşitlilik insanlar için değerlendirilen ekosistem hizmetlerini sıklıkla destekler. Dolayısıyla, biyolojik çeşitlilik üzerindeki etkiler, ekosistem hizmetlerini olumsuz etkileyebilir. Bu Performans Standardı, proje ömrü süresince müşterilerin biyolojik çeşitlilik ve ekosistem hizmetleri üzerindeki etkilerini sürdürülebilir bir şekilde yönetmelerini ve hafifletmelerini ele alır.

Amaçlar

- Biyolojik çeşitliliği korumak ve yaşatmak.
- Ekosistem hizmetlerinden elde edilen yararları sürdürmek.
- Biyolojik çeşitliliği koruma ihtiyaçlarını ve kalkınma önceliklerini kapsayan uygulamaları benimseyerek canlı doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimini yaygınlaştırmak.

Uygulama Alanı

4. Bu Performans Standardının uygulama alanı, çevresel ve sosyal risk ve etkileri belirleme sürecinde tespit edilir. Performans Standardında öngörülen şartları yerine getirmek için yapılması gereken faaliyetler, müşterinin Performans Standardı 1'de unsurları açıklanan Çevresel ve Sosyal Yönetim Sistemiyle yönetilir.

5. Risk ve etkileri belirleme sürecine göre, bu Performans Standardında öngörülen şartlar aşağıdaki projeleri kapsar: (i) değiştirilmiş, doğal ve kritik habitatlarda yer alan projeler, (ii) müşterinin doğrudan yönetim kontrolü veya nüfuzu bulunduğu ekosistemleri etkileme potansiyeli olan veya bu ekosistem hizmetlerine bağlı olan projeler veya (iii) canlı doğal kaynakların üretimini içeren projeler (örneğin, tarım, hayvancılık, balıkçılık, ormancılık).

¹ Örnekler: (i) tedarik hizmetleri gıda, tatlı su, kereste, lif ve tıbbi bitkileri; (ii) düzenleme hizmetleri yer üstü sularının arıtılması, karbon depolama ve yakalama, iklim düzenlenmesini, doğal tehlikelerden korunmayı; (iii) kültürel hizmetler kutsal alanları ve dinlenme veya estetik açıdan önemli yerleri; (iv) destekleyici hizmetler toprak oluşumu, besin döngüsü ve birincil üretimi kapsayabilir.

Şartlar

Genel

6. Performans Standardı 1'de öngörülen risk ve etkileri belirleme sürecinde, projenin biyolojik çeşitlilik ve ekosistem hizmetleri üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkileri dikkate alınmalı ve, varsa, önemli kalinti etkiler belirlenmelidir. Bu süreçte, habitatın kaybolması, bozulması ve parçalanması, işgalci yabancı türler, aşırı kullanım, hidrolojik değişimler, besin yüklemesi ve kirliliğe özel önem verilerek biyolojik çeşitlilik ve ekosistem hizmetleri üzerindeki tehditler değerlendirilecektir. Ayrıca, Etkilenen Toplulukların ve, uygun ise, diğer paydaşların biyolojik çeşitlilik ve ekosistem hizmetlerine verdikleri farklılaştırma değerleri/ etkileri de dikkate alınacaktır. Müşteri, 13.–19. paragrafların geçerli olduğu durumlarda, projenin kara ve deniz görüntüleri üzerindeki potansiyel etkilerini de dikkate almalıdır.

7. Müşteri, öncelikle biyolojik çeşitlilik ve ekosistem hizmetleri üzerindeki etkilerden kaçınmalıdır. Etkilerin engellenemediği durumda, etkileri en aza indirmek ve biyolojik çeşitliliği ve ekosistemlerini eski haline getirmeye yönelik tedbirler uygulanmalıdır. Projenin biyolojik çeşitlilik ve ekosistem hizmetleri üzerindeki uzun dönemli etkilerini tahmin etmenin zorluğu dikkate alındığında müşteri, proje ömür süresince değişen koşullar ve izleme faaliyetlerinin sonuçlarına göre hafifletme ve yönetim tedbirlerini uygularken esneklik sağlayan bir yaklaşım benimsemelidir.

8. Müşteri, 13.–15. paragrafların geçerli olduğu durumlarda, risk ve etkileri belirleme sürecine yardımcı olmak üzere yetkin profesyonellerle çalışacaktır. Müşteri, 16.–19. paragrafların geçerli olduğu durumlarda, bu Performans Standardına uygun bir tedbir hiyerarşisi belirlenmesine yardımcı olmak ve ilgili tedbirlerin uygulanışını doğrulamak için yerel bölge deneyimi olan uygun dış uzmanlarla çalışmalıdır.

Biyolojik Çeşitliliğin Korunması ve Muhafaza Edilmesi

9. Habitat, canlı organizma toplulukları içeren ve cansız ortamlarla ilişkisini sağlayan coğrafi bir kara, tatlı su veya deniz ortamı veya hava güzergahi olarak tanımlanır. Bu Performans Standardında habitatlar değiştirilmiş, doğal ve kritik habitatlar olarak sınıflandırılmıştır. Kritik habitatlar, değiştirilmiş veya doğal habitatların bir alt grubudur.

10. Biyolojik çeşitliliğin korunması ve muhafaza edilmesine yönelik hafifletme tedbirleri hiyerarşisi, biyolojik çeşitliliği dengeleme faaliyetlerini içerir.² Dengeleme faaliyetleri, ancak etkileri engelleme ve azaltma ve biyolojik çeşitliliği geri kazanma tedbirleri uygulandıktan sonra gerçekleştirilebilir. Biyolojik çeşitliliği dengeleme faaliyeti, biyolojik çeşitlilik açısından sıfır net kayıp veya tercihen net kazanç sağlaması makul düzeyde beklenebilecek ölçülebilir koruma sonuçlarına³ ulaşmak amacıyla oluşturulmalı ve uygulanmalıdır. Ancak, kritik habitatlar söz konusu olduğunda net kazanç sağlanması şarttır. Biyolojik çeşitliliği dengeleme faaliyetlerini belirlerken, "aynısı veya daha iyisi" ilkesi⁴ gözetilmeli ve faaliyetler, mevcut en iyi uygulamalar ve bilgilere göre gerçekleştirilmelidir.

² Biyolojik çeşitliliği dengeleme faaliyetleri, projenin geliştirilmesinden kaynaklanan ve engelleme, azaltma ve geri kazandırma tedbirleri alındıktan sonra devam eden önemli artık, olumsuz etkileri telafi etmek ve biyolojik çeşitliliği korumayı amaçlayan ölçülebilir sonuçlardır.

³ Biyolojik çeşitlilik için ölçülebilir koruma sonuçları in situ (yerinde) olarak ve uygun coğrafi ölçekte (ör. yerel, çevresel, ulusal veya bölgesel düzeyde) gösterilmelidir.

⁴ "Aynısı veya daha iyisi" ilkesi, biyolojik çeşitliliği dengeleme faaliyetlerinin projeden etkilenen biyolojik çeşitlilik değerlerinin aynısı yaşatmaya yönelik olması gerektiğini ifade eder ("aynı türde" dengeleme). Ancak bazı durumlarda, projeden etkilenen biyolojik çeşitlilik alanları ulusal veya yerel öncelik olmayabilir. Benzer değerlere sahip başka biyolojik çeşitlilik alanlarının yaşatılması ve sürdürülebilir kullanımı daha öncelikli olabilir, yakın tehdit altında olabilir, korunmaya veya etkili yönetime ihtiyacı olabilir. Bu gibi durumlarda, kritik habitatlar için bu

Performans Standardı 6

Biyolojik Çeşitliliğin Korunması ve Canlı Doğal Kaynakların Sürdürülebilir Yönetimi

1 Ocak 2012

Müşteri, hafifletme stratejisi kapsamında dengeleme faaliyeti gerçekleştirmeyi düşünüyorsa, dengeleme faaliyetinin belirlenmesi ve uygulanması için kuruluş dışı uzmanlarla çalışmak zorundadır.

Değiştirilmiş Habitat

11. Değiştirilmiş habitatlar, büyük ölçüde yerli olmayan bitki ve/veya hayvan türlerinden oluşan ve/veya insan faaliyetleri sonucunda bir bölgenin ana/birincil ekolojik işlevlerinin ve türlerinin kompozisyonunun önemli ölçüde değiştiği alanlardır.⁵ Değiştirilmiş habitatlar tarım için kullanılan alanları, orman fidanlıkları, ıslah edilmiş⁶ sahil bölgelerini ve ıslah edilmiş sulak alanları kapsayabilir.

12. Bu Performans Standardı, Performans Standardı 1'de öngörülen risk ve etki belirleme sürecinde belirlendiği üzere biyolojik çeşitlilik açısından önemli değiştirilmiş alanları kapsar. Müşteri, uygun şekilde, söz konusu biyolojik çeşitlilik üzerindeki etkileri en aza indirecek hafifletme tedbirleri uygulamalıdır.

Doğal Habitat

13. Doğal habitatlar, varlığını kendi başına sürdürebilen ve büyük ölçüde yerli bitki toplulukları ve/veya hayvan türlerinden oluşan ve/veya insan faaliyetleri sonucunda bir bölgenin ana/birincil ekolojik işlevlerinin ve türlerinin kompozisyonunun önemli ölçüde değişmediği alanlardır.

14. Müşteri, aşağıdakilerin tamamının gerçekleştirildiği gösterilmeden, doğal habitatları önemli şekilde değiştirmeyecek veya bozmayacaktır⁷:

- Değiştirilmiş habitat üzerinde yer alan projenin geliştirilmesi için bölgede başka bir uygulanabilir alternatif yoksa;
- İstişare sürecinde, değişim ve bozulmanın boyutu konusunda Etkilenen Topluluklar dahil paydaşların görüşü alınmışsa⁸ ve
- Herhangi bir değişim veya bozulmanın etkisi tedbir hiyerarşisine göre hafifletilmişse.

15. Doğal habitat alanlarında uygulanacak hafifletme tedbirleri, uygun ise, biyolojik çeşitlilik açısından sıfır net kaybı⁹ hedefleyecek şekilde tasarlanacaktır. Örneğin, aşağıdaki tedbirler alınabilir:

- Ayrılmış alanları belirleyerek ve koruyarak, biyolojik çeşitlilik üzerindeki etkilerin engellenmesi;¹⁰

Performans Standardının 17. paragrafta öngörülen şartları yerine getirmek için, projede etkilenen biyolojik çeşitlilikten daha öncelikli biyolojik çeşitliliği hedef alan "aynı türde olmayan" ve "trading up – yerine koyma" içeren (örneğin dengeleme faaliyetinin projeden etkilenen biyolojik çeşitliliğin yerine daha yüksek önceliğe sahip biyolojik çeşitliliği hedeflediği durum) dengeleme faaliyetlerini değerlendirmek uygun olabilir.

⁵ Projeden önce değiştirilmiş habitatlar hariçtir.

⁶ Bu bağlamda kullanılan ıslah terimi, üretim amacıyla deniz veya diğer su alanlarından yeni arazi yaratılmasını ifade eder.

⁷ Önemli değişim veya bozulma (i) arazi veya su kullanımında önemli ve/veya uzun dönemli değişimden dolayı habitatın bütünlüğünü kaybetmesi veya ciddi anlamda bozulmasını veya (ii) habitat içindeki yerli türlerin varlığını sürdürülebilir yeteneğini ciddi anlamda azaltan bir değişimi ifade eder.

⁸ Performans Standardı 1'de açıklanan paydaş katılımı ve istişare süreci kapsamında.

⁹ Sıfır net kayıp, uygun bir coğrafi ölçekte (ör. yerel, çevresel, ulusal veya bölgesel) projenin etkilerini engellemeye ve azaltmaya, proje alanını eski haline getirmeye ve son olarak, varsa, önemli artık etkileri dengelemeye yönelik tedbirler sayesinde projenin biyolojik çeşitlilik üzerindeki etkilerinin dengelendiği durumdur.

¹⁰ Ayrılmış alanlar, proje alanı içinde bulunan veya müşterinin yönetim kontrolü olan ancak kalkınma kapsamında olmayan alanlardır. Bu alanlar, koruma tedbirlerinin uygulanması için ayrılmış alanlardır. Ayrılmış alanlar, muhtemelen yerel, ulusal ve/veya bölgesel düzeyde biyolojik çeşitlilik açısından önemli değerler içeren ve/veya

Performans Standardı 6

Biyolojik Çeşitliliğin Korunması ve Canlı Doğal Kaynakların Sürdürülebilir Yönetimi

1 Ocak 2012

- Biyolojik koridor oluşturmak gibi, habitatın bölünmesini en az düzeyde tutacak tedbirlerin uygulanması;
- Faaliyetler sırasında ve/veya sonrasında habitatların eski haline getirilmesi;
- Biyolojik çeşitliliği dengeleme faaliyetlerinin uygulanması.

Kritik Habitat

16. Kritik habitatlar, biyolojik çeşitlilik değeri yüksek olan alanlardır. Bunlar: (i) Kritik Tehlike ve/veya Tehlike Altındaki¹¹ türler için büyük öneme sahip habitatlar, (ii) endemik ve/veya dar yayımlı türler için büyük öneme sahip habitatlar, (iii) küresel ölçekte önemli göçmen türlerin bulunduğu ve/veya türlerin yoğun bir şekilde toplandığı habitatlar, (iv) yüksek tehdit altındaki ve/veya dünyada eşî olmayan nadir ekosistemler ve/veya (v) temel evrim süreçleriyle ilişkili alanlardır.

17. Kritik habitat alanlarında müşterinin herhangi bir proje faaliyetini gerçekleştirebilmesi için aşağıdaki durumların tamamının gerçekleştirildiğinin gösterilmiş olması gereklidir:

- Projenin kritik olmayan, değiştirilmiş veya doğal habitat üzerinde gerçekleştirilmesine yönelik bölgede başka bir uygulanabilir alternatifinin olmadığı;
- Projenin, kritik habitatın içerdiği biyolojik çeşitlilik değerleri ve bu değerleri destekleyen ekolojik süreçler üzerinde ölçülebilir, olumsuz etkilere yol açmadığı;¹²
- Projenin, makul bir zaman diliminde, Kritik Tehlike veya Tehlike Altındaki türlerin dünya ve/veya ülke/bölge nüfusunda¹³ net azalmaya yol açmadığı;¹⁴
- Müşterinin yönetim programı kapsamında etkili, uygun ve uzun dönemli bir biyolojik çeşitlilik izleme ve değerlendirme programının varlığı.

18. Müşterinin 17. paragrafta öngörülen şartları yerine getirebildiği durumlarda, projenin hafifletme stratejisi Biyolojik Çeşitlilik Eylem Planında tanımlanacaktır. Belirlenen strateji, kritik habitat için belirlenen biyolojik çeşitlilik değerlerinde net kazanç¹⁵ sağlamayı hedefleyecektir.

önemli ekosistem hizmetleri sağlayan alanlardır. Ayrılmış alanlar dünyada tanınan yaklaşım veya metodolojiler (ör. Yüksek Koruma Değeri, sistematik koruma planlaması) kullanılarak belirlenmelidir.

¹¹ Dünya Doğayı Koruma Birliği'nin (IUCN) Nesli Tükenme Tehlikesi Altındaki Türlerin Kırmızı Listesinde belirtildiği şekilde. Diğer listelere göre, bir habitatın kritik olarak belirlenmesi için: (i) IUCN'in kılavuzlarına uyan ülkelerde, herhangi bir tür tehlike veya kritik tehlike altında tür olarak ulusal veya bölgesel bir listede yer almışsa, habitatın kritik olup olmadığı yetkin uzmanlara danışarak proje bazında belirlenecek ve (ii) ulusal veya bölgesel listelerde yer alan türlerin IUCN'in listeleriyle örtüşmediği durumlarda (ör. bazı ülkeler 'koruma altında' veya 'sınırlı' şekilde daha genel listeler oluşturabilir) listenin gerekçesi ve amacını belirlemek için bir değerlendirme gerçekleştirilecektir. Bu durumda, kritik habitatın belirlenmesi söz konusu değerlendirmeye bağlı olacaktır.

¹² Biyolojik çeşitlilik değerleri ve onları destekleyen ekolojik süreçler, ekolojik açıdan uygun bir boyutta belirlenecektir.

¹³ Net azalma, türün global ve/veya bölgesel/ulusal ölçekte nesiller veya uzun bir dönem boyunca ayakta kalmasını etkileyecek şekilde tekil veya kümülatif kaybı ifade eder. Potansiyel net azalmanın boyutu (global ve/veya bölgesel/ulusal) ilgili türün IUCN'in Kırmızı Listesi (global) ve/veya bölgesel/ulusal listelerde yer almasına göre belirlenir. Hem IUCN'in Kırmızı Listesi (global) ve/veya bölgesel/ulusal listelerde yer alan türler için net azalma ülke/bölge nüfusuna göre belirlenecektir.

¹⁴ Müşteriler, Kritik Tehlike veya Tehlike altındaki türler için "sıfır net azalma" olduğunu hangi zaman diliminde kanıtlamaları gerektiği kuruluş dışı uzmanlara danışarak vaka bazında belirlenecektir.

¹⁵ Net kazançlar, habitatı kritik kılan biyolojik çeşitlilik değerleri için ulaşılabilen ek koruma sonuçlarıdır. Net kazançlar, biyolojik çeşitliliği dengeleme faaliyetleri yoluyla ve/veya, müşterinin bu Performans Standardının 17. paragrafındaki şartları karşılayabildiği durumlarda, dengeleme faaliyeti olmadan elde edilebilir. Müşteri, habitatı iyileştirmek ve biyolojik çeşitliliği korumak için in situ (yerinde) uygulanabilen programlar yoluyla net kazanç elde etmelidir.

Performans Standardı 6

Biyolojik Çeşitliliğin Korunması ve Canlı Doğal Kaynakların Sürdürülebilir Yönetimi

1 Ocak 2012

19. Hafifletme stratejisi kapsamında biyolojik çeşitliliği dengeleme faaliyetleri önerildiğinde, müşteri, bir değerlendirme yaparak projenin biyolojik çeşitlilik üzerinde yarattığı önemli artı etkilerin 17. paragraftaki şartlara göre yeterli ölçüde hafifletileceğini ortaya koymalıdır.

Yasal Olarak Korunan Alanlar(SIT vb.) ve Uluslararası Olarak Tanınan Alanlar

20. Önerilen bir projenin yasal olarak korunan alan¹⁶ veya uluslararası olarak tanınan bir alan¹⁷ içinde bulunması halinde müşteri, bu Performans Standardının 13. ila 19. paragraflarındaki şartları uygulanabildiği ölçüde yerine getirecektir. Ayrıca, müşteri:

- Önerilen projenin söz konusu alanlarda gerçekleştirilmesine kanunların izin verdiğini kanıtlayacak;
- Söz konusu alanlar için devletin hazırladığı yönetim planlarına uyacak;
- Önerilen proje için, uygun şekilde, koruma altındaki alanları destekleyen ve yöneten kişilere, Etkilenen Topluluklara, Yerli Halklara/ kabilelere ("Yerli halk kabile=Indigenous Peoples"ve diğer paydaşlara danışacak;
- Alanın koruma hedeflerini ve etkili yönetimi yaygınlaştırmak ve güçlendirmek için uygun şekilde ek programlar gerçekleştirecektir.¹⁸

İşgalci Yabancı Türler

21. Bazı yabancı türler işgalci özelliklerinden dolayı hızla yayılarak yerli türleri yok edebildiği için yabancı veya yerli olmayan bitki ve hayvan türlerinin normalde yetişemedikleri alanlara bilerek veya yanlışlıkla getirilmesi biyolojik çeşitliliği ciddi anlamda tehdit edebilir.

22. Müşteri, (projenin bulunduğu ülke veya bölgede yerleşik olmayan) herhangi bir yeni yabancı türü proje alanına mevcut yasal düzenlemeler haricinde kasten getirmeyeceği gibi, mevcut düzenlemeler yabancı türlerin getirilmesine izin verse bile, işgalcilik riski yüksek olan yabancı türleri bilerek proje alanına getirmeyecektir. Bütün yabancı türler, işgalcilik potansiyellerini belirlemek amacıyla (müşterinin çevresel ve sosyal risk ve etkileri belirleme süreci kapsamında) risk değerlendirmesine tabi tutulacaktır. Müşteri, yabancı türleri barındırabilen alt katman ve vektörlerin (toprak, balast ve bitki malzemeleri gibi) taşınması dahil, yabancı türlerin kazayla veya istemeden taşınmasına engel olmak için tedbir alacaktır.

23. Önerilen projenin bulunduğu ülke veya bölgede yabancı türlerin halihazırda yerleşik olduğu durumlarda müşteri, yerleşik olmadıkları alanlara yayılmasını engellemek için gereken gayreti gösterecektir. Müşteri, uygulanabilir olduğu ölçüde, kontrolündeki doğal habitatlarda bu türleri yok etmeye yönelik tedbirler almalıdır.

Ekosistem Hizmetlerinin Yönetimi

24. Risk ve etkileri belirleme sürecinde belirlendiği üzere, projenin ekosistem hizmetlerini olumsuz etkileme ihtimali varsa müşteri, öncelikli ekosistem hizmetlerini tespit etmek için sistematik bir değerlendirme gerçekleştirecektir. Öncelikli ekosistem hizmetleri iki gruba ayrılır: (i) proje

¹⁶ Bu Performans Standardı, IUCN'in tanımına göre yasal olarak korunan alanları tanıır. IUCN'in tanımına göre bu alanlar: "Doğanın ve ilgili ekosistem hizmetleri ve kültürel değerlerin uzun dönemli korunması amacıyla yasal veya yürürlükteki diğer yollarla tanınan, ayrılan ve yönetilen, sınırları net olarak tanımlanmış coğrafi alandır". Bu Performans Standardında, bu amaçla devletlerin önerdiği SIT alanları da bu kapsam dahilindedir.

¹⁷ Münhasıran UNESCO Dünya Doğal Miras Alanları, UNESCO İnsan ve Biyosfer Rezervleri, Başlıca Biyolojik Çeşitlilik Alanları ve Uluslararası Önemli Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşmede (Ramsar Sözleşmesi) yer alan sulak alanları kapsar.

¹⁸ Yeni ayak izi bırakmayan projeler için ek programların uygulanmasına gerek olmayabilir.

Performans Standardı 6

Biyolojik Çeşitliliğin Korunması ve Canlı Doğal Kaynakların Sürdürülebilir Yönetimi

1 Ocak 2012

faaliyetlerinden muhtemelen etkilenecek olan, dolayısıyla, Etkilenen Toplulukları olumsuz etkileyecek hizmetler ve/veya (ii) projenin faaliyetlerinin doğrudan bağımlı olduğu hizmetler (örneğin, su). Etkilenen Toplulukların etkilenebileceği durumlarda, bu toplulukların Performans Standardı 1'de öngörülen paydaş katılım sürecine uygun olarak, öncelikli ekosistem hizmetlerini belirleme sürecine katılmaları gereklidir.

25. Etkilenen Toplulukları ilgilendiren öncelikli ekosistem hizmetleri üzerinde müşterinin doğrudan yönetim kontrolü veya nüfuzu olduğu durumlarda bu hizmetler üzerindeki olumsuz etkilerin önüne geçilmelidir. Müşteri, etkileri engelleyemediği durumlarda azaltacak ve öncelikli hizmetlerin değerini ve işlevini kaybetmemesi için hafifletme tedbirleri uygulayacaktır. Müşteri, projenin bağlı olduğu öncelikli ekosistem hizmetleri üzerindeki etkileri azaltmalı ve, Performans Standardı 3'te açıklandığı şekilde, gerçekleştirdiği faaliyetlerde kaynak verimliliğini arttırmaya yönelik tedbirler uygulamalıdır. Ekosistem hizmetlerine ilişkin ek hükümler Performans Standardı 4, 5, 7 ve 8'de verilmiştir.¹⁹

Canlı Doğal Kaynakların Sürdürülebilir Yönetimi

26. Doğal ve fidanlık ormanlar, tarım, hayvancılık, su ürünleri yetiştiriciliği ve balıkçılık dahil, canlı doğal kaynakların birincil üretimiyle uğraşan müşteriler, bu Performans Standardında öngörülen diğer şartlara ek olarak 26.-30. paragrafta belirtilen şartlara tabi olacaktır. Uygulanabilir olduğunda, araziye dayalı tarım işletmeleri ve orman projeleri, ormansız araziler veya halihazırda dönüştürülmüş alanlar üzerinde kurulacaktır. Bu sektörlerde faaliyet gösteren müşteriler, sektörlerindeki en iyi uygulamalar ve mevcut teknolojileri kullanarak canlı doğal kaynakları sürdürülebilir bir şekilde yönetecektir. Bu tür birincil üretim uygulamalarının dünya, bölge veya ülke çapında tanınan standartlarda yazılı olduğu durumlarda müşteri, güvenilir bir veya birkaç standarda uygun sürdürülebilir yönetim uygulamaları gerçekleştirecek ve bu uygunluğu bağımsız doğrulama veya akreditasyon kuruluşları üzerinde tescil ettirecektir.

27. Canlı doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi için dünya, bölge veya ülke genelinde kabul edilen standartların güvenilir sayılabilmesi için: (i) objektif ve ulaşılabilir olması, (ii) birden fazla paydaşa danışılarak belirlenmiş olması, (iii) kademeli ve sürekli iyileştirmeyi teşvik etmesi ve (iv) bu tür standartlar için akredite edilmiş kurumlarca bağımsız bir şekilde doğrulanabilmesi veya belgelendirilebilmesi gereklidir.²⁰

28. Konuyla ilgili güvenilir bir veya birkaç standart varsa ama müşteri söz konusu standartları henüz bağımsız bir kuruluş tarafından doğrulatmamış veya belgelendirmemişse, standartlara uygunluğuna dair bir ön değerlendirme gerçekleştirecek ve uygun bir zaman diliminde söz konusu doğrulama veya belgelendirmeyi almak için gerekli adımları atacaktır.

29. Projenin gerçekleştirildiği ülkede ilgili canlı doğal kaynak için dünya, bölge veya ülke genelinde güvenilir bir standardın bulunmadığı durumlarda müşteri:

- Uluslararası iyi işletme ilkeleri, yönetim ilkeleri ve teknolojileri kullanacak,

¹⁹ Ekosistem hizmetlerine ilişkin referanslar Performans Standardı 4, 8. paragraf, Performans Standardı 5, 5. ve 25.-29. Paragraflar, Performans Standardı 7, 13.-17. ve 20. paragraflar ve Performans Standardı 8, paragraf 11'de verilmiştir.

²⁰ Belgelendirme sisteminin güvenilir kabul edilmesi için bağımsız ve etkin maliyetli olması, objektif ve ölçülebilir performans standartlarına dayanması ve tüketici, üretici ve koruma çıkarlarını temsil eden yerel halk ve topluluklar, Yerli Halklar ve sivil toplum kuruluşları gibi paydaşlara danışılarak hazırlanmış olması gereklidir. Bu gibi sistemler, çıkar çatışmalarının önüne geçen adil, şeffaf ve bağımsız karar verme prosedürlerine sahiptir.

1 Ocak 2012

- Uygun olduğunda, sürdürülebilir uygulamaların tanımlayan ve kanıtlayan çalışmalar dahil, bir ulusal standardın geliştirilmesinde aktif rol alacak ve bu süreci destekleyecektir.

Tedarik Zinciri

---

30. Müşterinin, doğal ve/veya kritik habitatların önemli ölçüde değiştirilmesi riskinin bulunduğu bölgelerde üretildiği bilinen birincil üretim ürünlerini (özellikle gıda ve lif emtiaları dahil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere) satın aldığı durumlarda müşteri, birincil tedarikçilerini değerlendirmek amacıyla Çevresel ve Sosyal Yönetim Sistemi kapsamında sistem ve doğrulama uygulamaları gerçekleştirilecektir.²¹ Söz konusu sistemler ve doğrulama uygulamaları: (i) arzın geldiği yeri ve o yerdeki habitatın türünü belirleyecek, (ii) müşterinin birincil tedarik zincirlerinin sürekli gözden geçirilmesini sağlayacak, (iii) doğal ve/veya kritik habitatların önemli ölçüde değişmesine katkıda bulunmadığını kanıtlayan tedarikçilerle çalışılmasını sağlayacak (tedarikçiler, belirli emtialar ve/veya bölgeler için onaylanmış sertifikalı ürünlerle veya uygunluklarını doğrulamak veya belgelendirmek için güvenilir bir programın varlığıyla bunu kanıtlayabilirler) ve (iv) mümkün olduğunda, müşterinin zaman içerisinde birincil tedarik zincirini bu bölgeler üzerinde önemli olumsuz etkisi olmadığını kanıtlayan tedarikçilere kaydırması için gerekli adımları atmasını gerektirecektir. Müşterinin bu riskleri ortadan kaldırma kabiliyeti birincil tedarikçileri üzerindeki yönetim kontrolü veya nüfuzuna bağlıdır.

---

²¹ Birincil tedarikçiler, projedeki temel iş süreçlerini gerçekleştirmek için şart olan canlı doğal kaynak, mal ve malzemelerin çoğunluğu sürekli olarak tedarik eden tedarikçilerdir.